

Sygn. akt V CSK 143/15

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku J. B.

przy uczestnictwie M. H., Z. D., A. B., B. K., M. Ł. oraz A. B.1, M. B., A. B.2, T. B.,
jako następców prawnych W. B.

o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku i dział spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 maja 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z dnia 25 kwietnia 2013 r., sygn. akt II Ca 131/13,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i oddala
wniosek uczestniczek M. H., B. K. i Z. D. o zasądzenie kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił apelację wnioskodawczynie J. B. od postanowienia Sądu Rejonowego w Środzie Śląskiej z dnia 31 października 2012 r., oddalającego jej wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku oraz o dział spadku po W. B. i J. B..

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie braku interesu prawnego wnioskodawczynie w zgłoszeniu wniosku w niniejszej sprawie. Sąd drugiej instancji podkreślił, że wnioskodawczynie nie może po upływie wielu lat od stwierdzenia nabycia spadku po teściach samodzielnie i na własny rachunek podejmować czynności, których jej mąż nie podjął w ustawowo dopuszczalnym terminie, ponieważ wchodząc jako spadkobierczyni w jego prawa, nabywa także związane z nimi ograniczenia przewidziane w art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego na uznanie nie zasługiwał też zarzut błędnej oceny zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego co do istnienia własnej wierzytelności wnioskodawczynie uzasadniającej jej interes prawny w żądaniu zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, który powoływała jako drugą podstawę uprawniającą ją do wystąpienia z wnioskiem i wyłączającą możliwość stosowania ograniczeń przewidzianych w art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. Sąd Okręgowy podzielił ocenę, że zeznania wnioskodawczynie na okoliczność udzielonej pożyczki są mało wiarygodne i niespójne, a ponadto sprzeczne z zeznaniami większości uczestników postępowania, którzy odmiennie przedstawili fakty dotyczące finansowania ślubu wnioskodawczynie i J. B.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie art. 382 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 510 § 1 k.p.c. w zw. z art. 679 § 2 k.p.c., art. 510 § 1 k.p.c. w zw. z art. 680 § 1 k.p.c., art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu

dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

We wniosku o rozpoznanie jej skargi kasacyjnej wnioskodawczym powołała przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Skarżąca wskazała na występowanie następującego istotnego, jej zdaniem, zagadnienia prawnego sprowadzającego się do odpowiedzi na pytanie komu przysługuje prawo do złożenia wniosku, o którym mowa w art. 679 § 1 k.p.c.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436). Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało. Zagadnienie to powinno być istotne ze względu na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Trzeba przy tym uwzględnić, że skarga kasacyjna wnoszona jest w konkretnej sprawie, a ustalony przez sądy meriti stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy przy jej rozpoznaniu byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi

pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym, czy wątpliwościami prawnymi i pozwalać na ich rozstrzygnięcie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany został pogląd, że uregulowanie przewidziane w art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c. odnosi się tak do uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, jak i do ich następców prawnych. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że spadkobiercy w odniesieniu do praw i obowiązków wchodzących w skład spadku znajdują się w takiej samej sytuacji w zakresie postępowania, jak spadkodawca i mogą wykorzystywać tylko te środki, które mógłby wykorzystać spadkodawca. Ich także zatem dotyczy przewidziana przez art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c. prekluzja odnosząca się do zgłaszania twierdzeń i wniosków, które by mogły wpłynąć na rozstrzygnięcie w sprawie o zmianę postanowienia o stwierdzającym nabycie spadku (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2001 r., II CKN 784/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 118; z 2 grudnia 1997 r., II CKN 492-97, niepubl. i uchwałę Sądu Najwyższego z 21 marca 2001 r., III CZP 4/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 144). Ponadto przyjmuje się, że w rozumieniu art. 1025 § 1 k.c. oraz art. 679 § 1 k.p.c. zainteresowani w zgłoszeniu żądania stwierdzenia nabycia zarówno w podstawowym trybie przewidzianym w art. 669-677 k.p.c., jak i w trybie szczególnym, przewidzianym w art. 679 k.p.c., są nie tylko spadkobiercy lub ich następcy prawni, lecz także wszystkie inne osoby mające interes prawny w prawidłowym wykazaniu następstwa po spadkodawcy, z czym wiążą się doniosłe skutki prawne, w szczególności przewidziane w art. 1025 § 2, art. 1027 i 1028 k.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1983 r., III CRN 218/82, OSNC 1983, nr 8, poz. 124).

Wnioskodawczym wnosila także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W ocenie skarżącej art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. powodują rozbieżności w orzecznictwie.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do

identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08, nie publ.; z dnia 28 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 84/07, nie publ.; z dnia 15 października 2002 r., sygn. akt II CZ 102/02, nie publ.; czy z dnia 11 stycznia 2008 r., sygn. akt I UK 283/07, nie publ.). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., sygn. akt I CSK 111/09, czy z dnia 13 grudnia 2007 r., sygn. akt I PK 233/07, OSNP 2009, nr 3 - 4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Przyjmuje się, że istotą skargi kasacyjnej jest ograniczenie jej do kontroli rozstrzygnięcia pod względem prawnym, utożsamianym z legalnością oraz prawidłowością stosowania prawa materialnego i procesowego. Oznacza to, że poza kognicją Sądu Najwyższego pozostają zagadnienia dotyczące prawidłowości ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów. Przedmiotowy zakaz, wynikający wprost z art. 398 § 3 k.p.c., skutkuje niedopuszczalnością powoływania przez skarżącego, w ramach przytoczenia podstaw kasacyjnych, wad polegających na błędnym ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów ze wskazaniem na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Możliwe byłoby natomiast wskazanie innych konkretnych przepisów procesowych, których naruszenie miało doprowadzić do istotnych wadliwości postępowania dowodowego i w następstwie błędnego przyjęcia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Innymi słowy dopuszczalne jest pośrednie zakwestionowanie oceny dowodów poprzez wykazanie, z odwołaniem do

innych przepisów, że materiał dowodowy, stanowiący podstawę ustaleń został zgromadzony z poważnymi uchybieniami przepisom prawa procesowego, pominięty lub że oznaczone dowody nie zostały przeprowadzone z naruszeniem reguł postępowania cywilnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., II CSK 659/13, LEX nr 1540483). Sama ocena dowodów, jej poprawność i zgodność z zasadami przyjętymi w kodeksie postępowania cywilnego, nie może być podstawą zarzutu skargi kasacyjnej i pozostaje poza zakresem oceny Sądu Najwyższego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006 r., III CSK 17/06, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, w oparciu o zakaz przewidziany art. 398³ § 3 k.p.c., że przepis art. 233 § 1 k.p.c. nie może stanowić uzasadnionej podstawy skargi kasacyjnej ani samodzielnie ani w powiązaniu z art. 278 § 1 k.p.c. (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 r., III SK 32/09, nie publ., z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 372/09, nie publ., z dnia 20 marca 2009 r., I CSK 611/08, nie publ., z dnia 5 września 2008 r., I CSK 117/08, nie publ., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 338/08, nie publ., z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 356/08, nie publ.).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się w kwestii dopuszczalności skutecznego powołania się w kasacji na zarzut wadliwego uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji. W orzecznictwie dotyczącym tego zagadnienia ugruntowało się zapatrywanie, zgodnie z którym sporządzenie uzasadnienia w sposób nie w pełni odpowiadający stawianym mu wymaganiom może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacji wyjątkowo wtedy gdy przedstawione w nim motywy nie pozwalają na przeprowadzenie kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia. Jedynie bowiem w takim wypadku uchybienie art. 328 § 2 k.p.c. może być - w świetle art. 393¹ pkt 2 k.p.c. - uznane za mogące mieć wpływ na wynik sprawy (por. postanowienie SN z dnia 5 kwietnia 2002 r., II CKN 1368/00, niepubl.; wyrok SN z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, niepubl.; wyrok SN z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, niepubl.). Stanowisko to zachowało walor aktualności także pod rządem obecnie obowiązującego art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. (por. np. wyroki z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10, LEX nr 950715; z dnia

18 kwietnia 2012 r., II PK 197/11, LEX nr 1216857 oraz z dnia 3 października 2012 r., II PK 64/12, LEX nr 1243026).

W związku z tym nie można przyjąć, że występuje wskazana przez stronę powodową potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Skargi nie można było również uznać za oczywiście uzasadnioną. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m. in.: postanowienie SN z dnia 8 marca 2002 r., sygn. akt I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2003 r., sygn. akt V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawrzeć wyodrębniony wywód prawny wskazujący w czym wyraża się „oczywistość” naruszenia prawa (postanowienie SN z dnia 5 września 2008 r., sygn. akt I CZ 64/08, niepubl.; postanowienie SN z dnia 9 czerwca 2008 r., sygn. akt II UK 37/08, nie publ.; postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2001 r., sygn. akt IV CZ 200/01, nie publ.). Tego rodzaju argumentów, przekonujących z narzucającą się siłą, że skarga rokuje duże szanse na jej uwzględnienie, wnioskodawczym nie przytoczyła.

Okoliczności sprawy nie wskazują również na występowanie innych przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania.

Z przytoczonych względów należało odmówić jej przyjęcia do merytorycznego rozpatrzenia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Sąd Najwyższy oddalił wniosek uczestniczek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego z uwagi na to, że złożone przez nie pismo zatytułowane odpowiedź na skargę kasacyjną w rzeczywistości nie miało takiego charakteru, ponieważ wniesione zostało po upływie terminu z art. 398⁷ § 1 k.p.c., wobec czego jego sporządzenie nie uzasadnia przyznania kosztów.